

บทที่ 4

ความร่วมมือระหว่างไทยและพม่า ในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร

ในบทนี้จะกล่าวถึง ความร่วมมืออันดีที่เกิดขึ้นระหว่างสองประเทศ แม้ว่าช่วงก่อนและช่วงต้นที่รัฐบาลในสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เข้ามาบริหารประเทศนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่ายังคงดำเนินไปอย่างหมางเมิน และเกิดความขัดแย้งกันอย่างมากในหลายประเด็นที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาบริเวณพรมแดน แต่ทว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า ก็ได้พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และไทยมีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์ในทุกด้านต่อพม่าโดยผ่านกระบวนการความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจการค้า ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมถึงโครงการความร่วมมือ ที่ได้เกิดขึ้นมาในสมัยรัฐบาลชุดนี้ ซึ่งความร่วมมือต่างๆที่เกิดขึ้นได้นำมาสู่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศ และการแก้ไขปัญหาต่างๆร่วมกันในที่สุด

4.1 การพบปะในระดับผู้นำ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าในช่วงพ.ศ. 2544-2547 นั้น พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นหลายด้านด้วยกัน โดยช่วงที่ความสัมพันธ์รุ่งเรืองถึงขีดสุด คือช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการจัดการประชุมกระบวนการกรุงเทพฯ (Bangkok Process) ครั้งที่ 1 นอกจากนี้ในระหว่างปีพ.ศ. 2544-2547 นั้น เป็นช่วงเวลาที่มีการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำไทยและพม่าระดับสูงหลายคณะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งล้วนส่งผลให้บรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าที่เกิดความขัดแย้งขึ้นกลับคืนสู่สภาวะปรกติอีกครั้ง โดยในช่วงที่ผ่านมาได้มีการมาเยือนระหว่างผู้นำและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของทั้งสองประเทศในหลายครั้ง ได้แก่

1) ครั้งที่ 1 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนประเทศพม่าระหว่างวันที่ 19-20 มิถุนายน พ.ศ. 2544 เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ และพัฒนาความสัมพันธ์ หลังจากที่มีการปะทะกันระหว่างทหารทั้งสองฝ่ายตามแนวชายแดนเป็นระยะๆในช่วงต้นปีพ.ศ. 2544 รวมถึงการที่พม่าอ้างว่าถูกไทยพาดพิงเรื่องแหล่งผลิตยาเสพติดในพม่าด้วย ซึ่งภายหลังจากการเดินทางเยือนพม่าของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรในครั้งนั้น พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าได้คลี่คลายกลับสู่สภาวะปรกติ ภายใน 2 เดือน โดย พล.ท.ชิน ยุ้นต์ เลขานุการหมายเลข 1

สภาพสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐสหภาพพม่า กล่าวว่า "การเยือนสหภาพพม่าของนายกรัฐมนตรีไทยในช่วงต้นเดือนที่ผ่านมา ทำให้สถานการณ์ของความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดมาตั้งแต่ต้นปี.ศ. 2544 ได้คลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น และทั้งสองประเทศได้บรรลุข้อตกลงหลักในด้านความร่วมมือในการปราบปรามยาเสพติดตามแนวชายแดน รวมถึงความปลอดภัยตามแนวชายแดน ปัญหาผู้อพยพจากพม่า และการค้าตามจุดผ่อนปรน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการของทั้งสองประเทศ"¹

2) ครั้งที่ 2 นาย อุ วิน อ่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหภาพพม่า เข้าเยี่ยมคารวะพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ระหว่างวันที่ 22-23 มิถุนายน พ.ศ. 2544 ในโอกาสเดินทางมาเยือนไทย เพื่อติดตามการดำเนินการในเรื่องต่างๆภายหลังพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้เดินทางไปเยือนพม่า ระหว่างวันที่ 19-20 มิถุนายน พ.ศ. 2544 ในส่วนของคณะกรรมการชายแดน (Township Border Committee - TBC) ซึ่งจะมีการประชุมในวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2544 และในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2544 จะมีการเปิดด่านทำซีเหล็ก-แม่สาย นอกจากนี้ทั้งสองประเทศยังมีความร่วมมืออีกหลายด้าน อาทิ ด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้า ธนาคาร รวมถึงความร่วมมือแลกเปลี่ยนทางวิชาการและทางวัฒนธรรมกับไทย ซึ่งที่ผ่านมาได้มีนักศึกษาพม่าเข้ามาศึกษาที่สถาบัน AIT เป็นจำนวนมาก และทางพม่าได้เคยส่งนักแสดงศิลปวัฒนธรรมมายังประเทศไทย นอกจากนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศพม่าได้กล่าวถึงความตั้งใจและมุ่งมั่นในการดำเนินการในเรื่องการจัดและแก้ไขปัญหายาเสพติดอีกด้วย²

3) ครั้งที่ 3 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เดินทางเยือนสหภาพพม่า พร้อมผู้นำ 3 เหล่าทัพ ระหว่างวันที่ 23-24 กรกฎาคม 2544 ซึ่งในการเยือนดังกล่าวได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กับผู้นำเหล่าทัพของพม่า เพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน อันจะนำไปสู่ความร่วมมือที่ดีต่อไป และได้มีการหารือเรื่องการลาดตระเวนร่วมตามแนวชายแดน และความร่วมมือด้านสาธารณสุข รวมถึงขอให้พม่ายกเลิกการจำกัดสินค้าข้ามแดน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการวางกำลังตามแนวชายแดนที่ยังมีอยู่บางจุดนั้น ไม่ใช่การเผชิญหน้า

¹ "สหภาพพม่า", [online]. เศรษฐกิจภูมิภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย แหล่งที่มา : http://www.bot.or.th/BOThomepage/databank/RegionEcon/northern/Myanmar/News/News.htm#44_06_26 [28 พฤศจิกายน 2548]

² กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศที่ 06/224," 23 มิถุนายน 2544.

แต่เป็นการป้องกันมือที่ 3 ที่อาจใช้เป็นช่องทางทำผิดกฎหมายและบ่อนทำลายความไม่สงบระหว่างประเทศ³

4) ครั้งที่ 4 พล.ท.ชิน ชูพันธ์ เยือนไทยอย่างเป็นทางการในฐานะแขกของรัฐบาล ระหว่างวันที่ 3 – 5 กันยายน พ.ศ. 2544 โดยพล.ท. ชิน ชูพันธ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญในการมาเยือนครั้งนี้ว่า พล.อ. อาวุโส ตาน ฉ่วย ประธานสภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐสหภาพพม่า ได้เน้นให้ติดตามและสานต่อความร่วมมือและข้อตกลงต่างๆที่ไทยและพม่าได้หารือกันเมื่อครั้งที่พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เยือนพม่าในเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา และกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าว่าไม่มีความหวาดระแวงต่อกันอีกต่อไป สำหรับเรื่องความร่วมมือด้านความมั่นคง ในการปักหลักเขตแดนนั้น จะให้การกรมการปักปันเขตแดนของสองประเทศพบปะกันโดยเร็ว นอกจากนี้พม่ายินดีให้ความร่วมมือด้านยาเสพติด และแจ้งว่ากลุ่มที่ได้สัญญาจะกำจัดยาเสพติดให้หมดไปภายในปี พ.ศ.2548 ซึ่ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรได้กล่าวสนับสนุนว่าหากมีการปลูกพืชทดแทนยาเสพติด ไทยจะพิจารณาให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่สินค้าเกษตรที่ปลูกขึ้นทดแทนเพื่อส่งเสริมโครงการดังกล่าว ในด้านการประมง พม่าจะพิจารณาให้ไทยเป็นอันดับต้นเพื่อร่วมลงทุนด้านการประมง โดยขอให้ไทยรีบส่งเจ้าหน้าที่เพื่อไปเจรจาโดยเร็ว นอกจากนี้ในตอนท้าย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวว่ารัฐบาลไทยยินดีสนับสนุนขบวนการปรองดองกันของพม่า และยินดีให้ความช่วยเหลือ โดยที่ไทยจะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของพม่า⁴

5) ครั้งที่ 5 การพบปะระหว่าง ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมกับพล.ท. ชิน ชูพันธ์ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ที่จังหวัดท่าซื่อเหล็กและอำเภอแม่สาย เพื่อร่วมกันสำรวจสถานที่ที่จะสร้างสะพานมิตรภาพเชื่อมระหว่าง อำเภอแม่สายของไทยและจังหวัดท่าซื่อเหล็กของพม่า โดยได้เห็นพ้องกันที่จะสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 2 ขึ้น ที่ อำเภอแม่สายในฝั่งไทย และจังหวัดท่าซื่อเหล็กในฝั่งพม่า เพื่อส่งเสริมการขนส่งสินค้าและการท่องเที่ยวระหว่างกัน เนื่องจากสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 คับแคบและการจราจรคับคั่ง การก่อสร้างสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 นี้จะเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด โดยสะพานแห่งนี้จะสามารถเชื่อมเส้นทางระหว่างจังหวัดเชียงรายกับจังหวัดท่าซื่อเหล็ก เชียงตุง และสาธารณรัฐ

³ สหภาพพม่า [online].

⁴ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศที่ 09/033," 5 กันยายน 2544.

ประชาชนจีน ซึ่งจะเป็นการเปิดเส้นทางการค้าและช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจประชาชนในภาคเหนือของไทยโดยรวมด้วย⁵

6) ครั้งที่ 6 นายวิน อ่อง เข้าเยี่ยมคารวะ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในโอกาสมาเยือนไทย ระหว่างวันที่ 8-9 มกราคม พ.ศ. 2545 เพื่อเป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการร่วมเพื่อความร่วมมือไทย-พม่า (Thailand-Myanmar Joint Commission for Bilateral Cooperation - JC) ครั้งที่ 6 ที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งในการเยือนครั้งนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศพม่า ได้แสดงความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ความสัมพันธ์ไทยและพม่าได้พัฒนาอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น นับตั้งแต่พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เข้ามาบริหารประเทศ โดยมีการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้บริหารระดับสูงหลายคณะ ทั้งนี้การแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำทั้งสองประเทศทำให้ได้มีโอกาสหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความร่วมมือกันในหลายๆด้านอีกด้วย⁶

7) ครั้งที่ 7 ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย เยือนพม่าอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 6-8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นการเยือนตามคำเชิญของนายวิน อ่อง และได้เข้าเยี่ยมคารวะพล.ท.ชิน ชุ่นต์ และพล.อ.หม่อง เอ โดยมีประเด็นหารือได้แก่

ด้านประมง พม่าได้มีการผ่อนคลายมาตรการต่างๆที่เข้มงวดลง และทั้งสองประเทศต้องร่วมกันพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อบริษัทเอกชนที่ต้องการเข้ามาร่วมลงทุน

ด้านแรงงานผิดกฎหมาย พม่าได้แสดงความเห็นชอบเรื่องการส่งแรงงานพม่าผิดกฎหมายและเห็นด้วยที่จะให้ตั้งศูนย์รองรับ (Holding Center) ที่เมืองเมียวดี ทั้งนี้ฝ่ายไทยเสนอว่าควรจะต้องตั้งศูนย์ดังกล่าวเพิ่มเติมที่เกาะสอง หรือพญาตองอู ซึ่งฝ่ายพม่าเห็นชอบในหลักการแต่ขอให้พิจารณาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

ด้านการท่องเที่ยว พม่าแสดงความพร้อมที่จะร่วมมือกับไทยในด้านการท่องเที่ยว ซึ่งในเรื่องนี้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรได้เคยเสนอแนวคิดที่ให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบินเชื่อมกับมณฑลเลย พุกาม และกรุงย่างกุ้ง และพม่าก็ให้ความเห็นชอบด้วย โดยพล.ท.ชิน ชุ่นต์จะเป็นผู้กำกับดูแลความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างสองฝ่ายด้วยตัวเอง

⁵ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศ เรื่องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เยือนเมืองท่าซีเหล็ก สหภาพพม่า," 7 ตุลาคม 2544.

⁶ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศที่ 01/08 เรื่องนายวิน อ่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศพม่า เข้าเยี่ยมคารวะนายกรัฐมนตรี," 9 มกราคม 2545.

สะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 ทั้งสองฝ่ายให้ความเห็นชอบและคาดว่าจะการดำเนินการจะเสร็จสิ้นโดยเร็ว

ความร่วมมือด้านยาเสพติด พม่าแจ้งว่าจากการเจรจากับกลุ่มว่าแล้วนั้น พบว่ากลุ่มว่าจะหยุดการผลิตยาเสพติดภายในปี พ.ศ.2548 และจะรวมไปถึงยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนด้วย⁷

8) ครั้งที่ 8 ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เข้าเยี่ยมคารวะพล.ท.ชิน ชุ้นต์ ระหว่างวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2545 ณ บ้านพักรับรองตากอน กรุงย่างกุ้ง ในระหว่างการเดินทางไปประชุมเส้นทางคมนาคมระหว่างไทย-พม่า-อินเดีย ซึ่งผลจากการหารือพบว่า ภายใต้รัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่ามีความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี แม้จะมีปัญหาต่างๆ ทั้งสองฝ่ายก็สามารถใช้กลไกที่มีอยู่ แก้ไขปัญหาได้ และสามารถดำเนินความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นอกจากนี้ยังมีการหารือในปัญหาประมง ซึ่งได้มีการเจรจาเกี่ยวกับเงื่อนไขในการประมงระดับเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะเรื่องการทำประมงร่วมกัน (Joint venture) และในปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายนั้น พล.ท.ชิน ชุ้นต์กล่าวว่าได้มีการตั้งคณะทำงานเพื่อดูแลปัญหาแรงงานที่ลักลอบเข้าไปทำงานในไทย โดยเฉพาะแรงงานที่ติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งฝ่ายไทยก็ยินดีให้ความร่วมมือโดยกระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการจัดตั้งหน่วยแพทย์ เพื่อทำการตรวจแรงงานที่ติดเชื้อเอชไอวี เมื่อตรวจพบจะนำส่งกลับพม่าและรักษาต่อไป⁸

9) ครั้งที่ 9 พล.อ.หม่อง เฮอร์ ประธาน SPDC เยือนประเทศไทยในฐานะแขกของรัฐบาล ระหว่างวันที่ 23 -26 เมษายน พ.ศ.2545 โดยในโอกาสนี้รัฐบาลทั้งสองได้พบปะหารือในประเด็นต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะความร่วมมือด้านการเกษตร และปศุสัตว์ ซึ่งไทยมีความสนใจนำเข้าสินค้าเกษตรจากพม่า 3 รายการ ได้แก่ เมล็ดละหุ่ง ถั่วเหลือง และงา นอกจากนี้ยังได้มีการกล่าวถึงความร่วมมือด้านการพัฒนาเครือข่ายเส้นทางถนนไทย-พม่า โดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวถึงโครงการพัฒนาถนนแม่สาย/แม่สอด/กอกะเร็ก/พะอัน (Mae Sot/Myawaddy/Kawdareik /Pa-an) ซึ่งไทยจะให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (soft loan) ในการก่อสร้างและสนับสนุนในการ

⁷ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศ เรื่อง ผลการเยือนพม่าของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ," 8 กุมภาพันธ์ 2545.

⁸ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศเรื่อง ผลการหารือทวิภาคีระหว่างดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทยกับพล.ท.ชิน ชุ้นต์ที่กรุงย่างกุ้ง," 5 เมษายน 2545.

พัฒนาเส้นทางช่วงแรกความยาว 18 กิโลเมตร และในส่วนที่เหลือจะได้มีการเจรจาเงื่อนไขและรูปแบบของเงินกู้ต่อไป⁹

นอกจากนี้วัตถุประสงค์หลักในการมาเยือนไทยของพล.อ.หม่อง เอ คือ การกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจกับไทยในทุกๆ เรื่องที่ได้มีโอกาสพูดคุย รวมทั้งได้กล่าวถึงสถานการณ์ในพม่าว่า รัฐบาลทหารพม่าได้ให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคง และเร่งสร้างความปรองดองแห่งชาติ ซึ่งประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ขณะเดียวกันรัฐบาลทหารพม่ายังได้เร่งพัฒนาเศรษฐกิจ โดยจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งเน้นการพัฒนาชนบท สาธารณสุข การศึกษาและเส้นทางคมนาคม โดยหวังว่าเมื่อประชาชนอยู่ดี กินดี ก็จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งพล.อ.หม่อง เอ ยังได้กล่าวว่าพม่าเป็นประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งหากไทยและพม่าสามารถร่วมมือกันด้านการค้า ทั้งการผลิต สินค้าหรือการขนส่งสินค้าผ่านพม่า ก็จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจได้ อีกทั้งการเยือนไทยของพล.อ.หม่อง เอ ในครั้งนี้ได้มีการเจรจากันในหลายเรื่อง ซึ่งเป็นโครงการที่ทั้งไทยและพม่าต่างมีความประสงค์จะร่วมมือในการจัดดำเนินการ อาทิ 1) โครงการพัฒนาการเกษตรร่วม 2) โครงการกำจัดยาเสพติด 3) โครงการส่งแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายกลับถิ่น 4) โครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศ โดยโครงการหลักได้แก่ โครงการก่อสร้างถนนสายเอเชีย โครงการสร้างถนนเชื่อมต่อระหว่างอินเดียนกับพม่า โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกที่ทวาย ซึ่งโครงการต่างๆ ที่ไทยคาดหวังจะดำเนินการร่วมกับประเทศพม่าเหล่านั้นจะเป็นแรงผลักดันให้รัฐบาลไทยสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลพม่าได้¹⁰

10) ครั้งที่ 10 ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย และนาย อู วิน อ่อง ได้หารือทวิภาคี ในวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 ภายหลังการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนกับรัฐมนตรีต่างประเทศจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี ณ บ้านดาร์ เสรี เบกวัน ประเทศบรูไน ซึ่งการหารือครั้งนี้เป็นการหารือเพื่อทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสองประเทศที่เกิดขึ้นในปี.ศ.2545 โดยก่อน

⁹ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศ ที่ 4/233 เรื่อง นายกรัฐมนตรีหารือทวิภาคีกับรองประธานสภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐของสหภาพเมียนมาร์," 26 เมษายน 2545.

¹⁰ พรพิมล ตรีโชติ, "พม่า", เอเชียรายปี (2003), หน้า 81.

หน้านี้ทั้งสองฝ่ายได้มีการหารือทางโทรศัพท์หลายครั้ง และได้ให้ความสนใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และนาย อุ วิน อ่อง แสดงความมั่นใจว่าทั้งสองประเทศจะสามารถทำงานร่วมกันได้ เพราะการที่ไทยและพม่าเป็นประเทศที่มีพรมแดนร่วมกันยาวจึงอาจเกิดปัญหาขึ้นเป็นครั้งคราว แต่ทั้งสองประเทศได้มีกลไกในการแก้ไขปัญหาต่างๆทั้งในระดับบุคคลและระดับรัฐบาล ซึ่งสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้¹¹

11) ครั้งที่ 11 นายอุ วิน อ่อง ได้เข้าเยี่ยมคารวะพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2545 ในโอกาสเยือนประเทศไทย ในการนี้นาย อุ วิน อ่อง กล่าวว่าพม่ามองความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าในอนาคตว่าจะมีการพัฒนา โดยจะมีความร่วมมือในกิจกรรมด้านต่างๆมากขึ้น นอกจากนี้พม่ามีความตั้งใจจริงอย่างยิ่งในการปราบปรามยาเสพติด โดยจะให้มีการปลูกพืชทดแทนการปลูกฝิ่น ซึ่งไทยยินดีที่จะซื้อสินค้าผลผลิตที่นำมาปลูกทดแทนในพื้นที่ที่มีการปลูกฝิ่น รวมถึงไทยยินดีที่จะสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือพม่าในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ และโครงการอื่นๆ ตามที่พม่ามีความจำเป็นและมีความต้องการให้ไทยช่วยเหลือ¹²

12) ครั้งที่ 12 ภายหลังจากการลงนามความตกลงว่าด้วยสะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 ที่เมืองท่าซี้เหล็ก และพิธีวางศิลาฤกษ์งานก่อสร้างสะพานมิตรภาพที่บ้านสันผักอี อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย ได้มีการหารือระหว่างดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย และพล.อ.ชิน ชู่น ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2546 โดยสรุปคือโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 มีความประสงค์เพื่อให้ไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดี เพราะความเจริญรุ่งเรืองของประเทศเพื่อนบ้านจะช่วยเกื้อกูลให้ไทยมีความเจริญก้าวหน้าไปด้วย รวมถึงทั้งสองฝ่ายได้ตกลงให้เจ้าหน้าที่ของไทยและพม่าร่วมกันหารือเพื่อปรับปรุงและแก้ไขกฎระเบียบที่แตกต่างกัน เพื่อให้การสัญจรไปมาระหว่างกัน เป็นไปโดยสะดวกเรียบร้อยและไม่มีข้อขัดข้องใดๆเมื่อการก่อสร้างสะพานแล้วเสร็จ โดย ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย เชื่อว่าการที่ทั้งสองประเทศมีการคมนาคมที่ดีและสะดวกขึ้นจะไม่ทำให้ปัญหา ยาเสพติดรุนแรงขึ้น อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจะต้องดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้พล.อ.ชิน

¹¹ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศ เรื่อง การหารือทวิภาคีระหว่างดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และอุ วิน อ่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศพม่า ที่บรูไน," 30 กรกฎาคม 2545.

¹² กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศที่ 9/254," 25 กันยายน 2545.

ยูไนเต็ดได้แจ้งให้ทราบว่ารัฐบาลพม่าพร้อมจะให้ความร่วมมือกับไทยในการปราบปรามยาเสพติดอย่างเต็มที่ และพร้อมจะดำเนินการเรื่องข้อมูลข่าวกรองให้หากฝ่ายไทยร้องขอ หลังจากนั้นในช่วงปลายของวันเดียวกัน ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ได้เดินทางไปเยี่ยมชมพื้นที่โครงการปลูกพืชทดแทนยาเสพติดที่บ้านยองซา ที่ไทยให้ความช่วยเหลือเป็นเงิน 20 ล้านบาท ผ่านมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงและที่บ้างโง้งตามคำเชิญของฝ่ายพม่า โครงการที่บ้านยองซาได้รับความสำเร็จอย่างมาก มีการสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น รวมทั้งมีการสร้างโรงเรียนและโรงพยาบาลให้แก่ชนกลุ่มน้อย ซึ่งใช้เงินไปเพียง 7 ล้านบาทเท่านั้น สำหรับโครงการที่บ้านโง้งนั้น ก็ดำเนินไปด้วยดี มีการปลูกข้าวและพืชผัก ผลไม้ต่างๆ และไทยพร้อมจะให้ความช่วยเหลือแก่พม่า ด้วยการตลาดตามคำร้องขอด้วย¹³

13) ครั้งที่ 13 ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย และนายวิน อ่อง ได้ร่วมหารือทวิภาคี ณ กระทรวงการต่างประเทศ ถนนศรีอยุธยา ในวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2546 โดยดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทยได้แจ้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะรวมถึงขั้นตอนต่างๆของไทยเกี่ยวกับกระบวนการเพื่อนำไปสู่การปรองดองแห่งชาติในพม่า (Road map) ให้นายวิน อ่องทราบทั้งหมด ทั้งนี้ฝ่ายไทยชี้แจงว่าข้อเสนอแนะของฝ่ายไทยนั้น ไม่ได้ถือเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของพม่า แต่ถือว่าเป็นข้อเสนอจากเพื่อนบ้านและมิตรประเทศที่คิดว่าเข้าใจสถานการณ์ในพม่า และประสงค์จะช่วยเหลือให้กระบวนการปรองดองแห่งชาติในพม่าได้เกิดผลคืบหน้า สำหรับนายวิน อ่องได้กล่าวว่าจะนำข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของไทยกลับไปหารือกับผู้นำพม่าต่อไป ซึ่งพม่าต้องการเวลาที่จะพิจารณาอย่างจริงจังด้วย โดยพม่าขอแสดงความชื่นชมต่อบทบาทและความจริงใจของไทย โดยเฉพาะความตั้งใจและเจตนารมณ์ที่ดีของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในเรื่องกระบวนการเพื่อนำไปสู่การปรองดองแห่งชาติในพม่า นอกจากนี้นายวิน อ่องกล่าวว่าปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในพม่ามีความละเอียดซับซ้อนมาก และไม่สามารถที่จะเร่งรัดดำเนินการไปสู่ข้อยุติอย่างรวดเร็วได้ และได้แจ้งว่าสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่รัฐบาลพม่าประสงค์ให้เกิดขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลพม่าหวังว่าสถานการณ์ต่างๆจะคลี่คลายลงและมีเสถียรภาพมากขึ้น อันจะนำไปสู่พัฒนาการที่ดีต่อไป¹⁴

¹³ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศ เรื่อง ความตกลงระหว่างไทยกับพม่าว่าด้วยสะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2," 26 พฤษภาคม 2546.

¹⁴ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศ เรื่อง ผลการหารือระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และรัฐมนตรีต่างประเทศพม่า เรื่อง Road map," 1 สิงหาคม 2546.

14) ครั้งที่ 14 ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย เดินทางไปเยือนพม่า และหารือกับนายวิน อ่อง ในวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2547 เพื่อเตรียมการสำหรับการประชุมสมัชชาแห่งชาติตามที่เคยแจ้งไว้ระหว่างการประชุมคณะกรรมการกรุงเทพ ครั้งที่ 1 ที่กรุงเทพ นอกจากนี้ยังมีการหารือทวิภาคี เรื่องการเปิดสะพานข้ามแม่น้ำสายร่วมกัน และยกระดับเป็นด่านระหว่างประเทศ รวมถึงได้หารือถึงการสร้างถนนเข้าไปยังแม่สอด-เมียวดี โดยฝ่ายไทยพร้อมจะช่วยเหลือสร้างถนนเข้าไประยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร อีกทั้งพม่ายังได้แสดงความพอใจในกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมของไทยนำคณะนักธุรกิจไปเยือนพม่า เพื่อดำเนินตามกรอบความร่วมมือ ACMECS และแสดงความพอใจที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาของไทยนำคณะไปเยือนพม่าเพื่อหารือเรื่องการท่องเที่ยว การเปิดน่านฟ้าเสรี เพื่อเชื่อมเส้นทางพุกาม-มัณฑะเลย์-เชียงใหม่ รวมทั้งเชิญฝ่ายไทยเข้าไปลงทุนในกิจการโรงแรมที่พุกามด้วย¹⁵

จากการเยือนระหว่างผู้นำและข้าราชการระดับสูงของทั้งสองประเทศได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการดำเนินความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศไว้ รวมถึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการแสดงให้เกิดความไว้วางใจและความจริงใจต่อกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นให้สามารถคลี่คลายลงได้ด้วยดีและรวดเร็ว โดยผ่านการติดต่อกันระหว่างผู้นำทั้งสองประเทศโดยตรง ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันความเข้าใจที่ผิดพลาดและเพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศให้มีความแนบแน่นยิ่งขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลให้บรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าโดยรวม กลับคืนสู่ภาวะปกติได้อย่างยั่งยืน

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าที่เกิดขึ้น พ.ศ.2544-2547

นอกเหนือจากการพบปะระหว่างผู้นำระดับสูงของไทยและพม่า ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศแล้ว ยังพบว่าทั้งสองประเทศยังได้มีการพัฒนาความร่วมมืออันนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า ที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้น โดยอาจแบ่งเป็นประเด็นที่สำคัญได้ 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่

¹⁵ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ข่าวสารนิเทศ เรื่องผลการหารือระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยและพม่า," 4 มีนาคม 2547.

4.2.1 ด้านการเมือง

ในช่วงแรกของการเข้ามาบริหารประเทศของรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าตกต่ำเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากความขัดแย้งบริเวณพรมแดนระหว่างสองประเทศ และได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม แต่รัฐบาลไทยยังคงมีความพยายามบริหารประเทศตามแนวทางนโยบายการทูตที่ก้าวไปข้างหน้า จนกระทั่งสามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศให้กลับมาอยู่ในระดับปกติ รวมถึงสร้างความเข้าใจ ไว้วางใจระหว่างผู้นำทั้งสองประเทศได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว

นอกจากนี้ผลสำเร็จจากการที่ทั้งสองประเทศพยายามฟื้นฟูและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำและเจ้าหน้าที่ระดับสูงนั้นได้เอื้ออำนวยให้เกิดความร่วมมือขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก อาทิ ความร่วมมือด้านการป้องกันยาเสพติด โดยพม่าได้ยินยอมร่วมมือกับไทยในการลดพื้นที่การเพาะปลูกพืชเสพติด การปราบปรามแหล่งผลิตยาเสพติดในประเทศ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรองด้านยาเสพติดเป็นครั้งแรกทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงความร่วมมือด้านแรงงานโดยพม่ายินยอมรับแรงงานพม่าผิดกฎหมายในไทยกลับประเทศของตนโดยไม่เป็นความผิด และจัดตั้งศูนย์รับกลับแรงงานพม่าขึ้นในจังหวัดเมียวดี เพื่อให้การรับแรงงานพม่ากลับประเทศเป็นไปอย่างมีระบบ และการที่ไทยได้มีส่วนในการดำเนินการเจรจาเพื่อให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยและระบบเศรษฐกิจสังคมภายในพม่า ควบคู่ไปกับการสนับสนุนการเจรจาระหว่างรัฐบาลพม่ากับผู้นำเรียกร้องประชาธิปไตย และชนกลุ่มน้อยในพม่าโดยสันติวิธี

อีกทั้งไทยยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยทำความเข้าใจแก่สังคมระหว่างประเทศได้รับทราบ และให้การสนับสนุนการพัฒนาของกระบวนการปรองดองแห่งชาติของพม่าให้ ทั้งนี้เนื่องจากที่พม่ามีปัญหาทางการเมืองภายในอันนำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจของพม่า โดยเฉพาะกระแสการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพื่อนำไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่กลับถูกฝ่ายทหารดำเนินการปราบปรามอย่างรุนแรง และได้มีการจัดตั้งรัฐบาลทหารซึ่งกุมอำนาจการปกครองอย่างเบ็ดเสร็จ และมีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการจับกุมตัวนางออง ซาน ซู จี และสมาชิกพรรค National League for Democracy (NLD) ทำให้สถานการณ์ทางการเมืองในพม่าเป็นปัญหาระหว่างประเทศเรื่อยมา ในการนี้ไทยและประเทศอื่นๆจึงได้มีความพยายามเรื่อยมาในการคลี่คลายปัญหาสถานการณ์ทางการเมืองในพม่า โดยพยายามให้รัฐบาลพม่ามีการผ่อนปรนทางการเมืองและมีความพยายามที่จะเตรียมความพร้อมให้แก่พม่าและ

นำไปสู่การปรองดองแห่งชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตย¹⁶ ซึ่งในเรื่องนี้เป็นเรื่องทีละเล็กละน้อยอย่างยิ่ง และคงไม่อาจเกิดขึ้นได้หากพื้นฐานความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจระหว่างไทยและพม่าไม่แข็งแกร่งพอ

เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2546 ได้มีการประชุมคณะกรรมการกรุงเทพ ซึ่งมีกรหาหรือเกี่ยวกับแผนการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ เพื่อนำไปสู่ประชาธิปไตยในพม่า โดยไทยเป็นเจ้าภาพ และได้เปิดโอกาสให้พม่าแสดงแผนการสร้างประชาธิปไตย 7 ขั้นตอนที่พล.อ.ชิน ชันต์ ได้ประกาศเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ได้แก่¹⁷ 1) การเปิดประชุมสมัชชาแห่งชาติ ซึ่งถูกยกเลิกเมื่อปีพ.ศ. 2539 2) เมื่อประสบความสำเร็จในการประชุมสมัชชาแห่งชาติแล้ว ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้เกิดระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงและมีวินัย 3) ยกวางรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งเป็นไปตามหลักการพื้นฐานและข้อกำหนดที่สมัชชาแห่งชาติให้ความเห็นชอบ 4) รับรองรัฐธรรมนูญโดยการลงประชามติ 5) จัดการเลือกตั้งอย่างเสรีและเป็นธรรมเพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด 6) เปิดการประชุมรัฐสภาประชาชน และ 7) สร้างประเทศให้มีการพัฒนาแบบสมัยใหม่และเป็นประชาธิปไตย โดยมีผู้นำมาจากการเลือกตั้งของรัฐสภาประชาชน มีรัฐบาลและองค์กรกลางต่างๆ ที่ตั้งโดยรัฐสภาประชาชน

โดยการที่ให้พม่าได้มีโอกาสแสดงแผนการสร้างประชาธิปไตย 7 ขั้นตอนดังกล่าวในที่ประชุมคณะกรรมการกรุงเทพ ให้ประชาคมโลกได้รับรู้ นั้น เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจให้กับประเทศอื่นๆ ด้วย ซึ่งการประชุมคณะกรรมการกรุงเทพ นี้เป็นความคิดริเริ่มจากการที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้หารือกับพม่าและประเทศต่างๆ ว่าควรช่วยกันสนับสนุนกระบวนการปรองดองแห่งชาติและประชาธิปไตยในพม่า เนื่องจากมีแนวคิดพื้นฐานว่าการสนับสนุนกระบวนการปรองดองแห่งชาติประชาธิปไตยในพม่า จากสังคมระหว่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็นแม้เป็นเรื่องภายในของพม่า และในการประชุมครั้งนี้เป็นลักษณะการระดมสมอง ไม่มีข้อผูกมัดทางด้านกฎหมาย ไม่มีการตั้งวาระหรือหัวข้อใดๆ ซึ่งการหารือครั้งนี้เป็นเวทีเดียวเกี่ยวกับสถานการณ์ในพม่าและเป็นเวทีเดียวที่พม่าหารือด้วย¹⁸

¹⁶ สัมภาษณ์ กิรศักดิ์ ไล่ทองคำ, รองสารวัตรด่านตรวจคนเข้าเมือง อ.แม่สาย, 7 มกราคม พ.ศ. 2548.

¹⁷ วัฒนพงษ์ ภูมิถาวร, "อนาคตของการค้าไทย-สหภาพพม่า", กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, กันยายน พ.ศ. 2547.

¹⁸ "ไทยเปิดโอกาสพม่า ไซร์แผนโรดแมปวันนี้" ผู้จัดการออนไลน์ [online]. แหล่งที่มา : www.manager.co.th/asp-bin/viewNews.asp?NewsID=4619545418620. [2547, 26 กุมภาพันธ์]

อีกทั้งในการประชุมครั้งนั้นได้ถูกจัดขึ้นโดยตรงไปตรงมา เป็นธรรมและสร้างสรรค์ต่อประเทศต่างๆที่เข้าร่วมประชุม และเป็นโอกาสครั้งสำคัญของผู้เข้าร่วมในขั้นตอนการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้นในพม่า โดยการประชุมครั้งนี้เป็นการริเริ่มจากฝ่ายไทย จึงเรียกการประชุมนี้ว่า “กระบวนการกรุงเทพฯ”

เห็นได้ว่าพัฒนาการความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าในด้านการเมืองมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการที่พม่ายินยอมเข้าร่วมในการประชุมกระบวนการกรุงเทพฯ ครั้งที่ 1 และเนื่องจากในการประชุมเช่นนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อแผนการสร้างกระบวนการอันนำไปสู่ประชาธิปไตยในพม่าและที่ประชุมได้เห็นถึงความสำคัญของเวทีนี้และเห็นพ้องกันว่าควรมีกระบวนการลักษณะนี้ต่อไป จึงได้มีการตกลงร่วมกันจะมีการจัดตั้งเวทีการประชุมเช่นนี้ขึ้นอีกครั้ง ในปีพ.ศ.2547 โดยไทยจะเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมกระบวนการกรุงเทพฯ ครั้งที่ 2 ซึ่งในกำหนดการเดิมการประชุมนี้จะจัดขึ้นในวันที่ 29-30 เมษายน พ.ศ.2547 และหัวข้อหลักจะเป็นการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างพม่าและประชาคมโลก และการให้พม่าได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงความคืบหน้าเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความปรองดองแห่งชาติในพม่า นับตั้งแต่ที่ได้มีการจัดประชุมกระบวนการกรุงเทพฯ ครั้งที่ 1 จนถึงปัจจุบัน แต่ว่าการจัดประชุมกระบวนการกรุงเทพฯ ครั้งที่ 2 ได้ถูกเลื่อนการประชุมออกไปอย่างไม่มีกำหนด ทั้งนี้เนื่องจากพม่ามีความจำเป็นต้องจัดเตรียมการประชุมสมัชชาแห่งชาติ (National Convention) ที่จะมีการขึ้นในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ดังนั้นจึงขอเลื่อนกำหนดการประชุมกระบวนการกรุงเทพฯ ครั้งที่ 2 ออกไปก่อน

แม้ว่าการประชุมกระบวนการกรุงเทพฯ ครั้งที่ 2 จะยังไม่เกิดขึ้น แต่ความร่วมมือที่เกิดขึ้นในด้านการเมืองนับได้ว่าเป็นมิติใหม่ทางด้านความร่วมมือระหว่างไทยและพม่าอย่างแท้จริง ถึงแม้ในบางช่วงเวลาอาจเกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันและมีการปิดพรมแดนเกิดขึ้น แต่ก็ก็เป็นเพียงการกระทบกระทั่งกันตามแนวชายแดนปกติของประเทศที่มีพรมแดนทางบกติดต่อกันกว่า 2,400 กิโลเมตร¹⁹ และรัฐบาลทั้งสองมีความพยายามที่จะเจรจาเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งและความเข้าใจผิดต่างๆระหว่างกัน โดยทางรัฐบาลไทยยังคงยืนยันถึงหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้านอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งพยายามและเต็มใจช่วยเหลือในกิจการใดๆที่จะเป็นประโยชน์ต่อพม่าได้ อันจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นยิ่งขึ้นไป

¹⁹ สัมภาษณ์ กิรศักดิ์ ไส้ทองคำ.

4.2.2 ด้านเศรษฐกิจและการค้า

พม่ามีข้อได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจพื้นฐานที่เหนือกว่าประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนาหลายประเทศ ทั้งในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ภูมิประเทศที่เหมาะสม ค่าจ้าง แรงงานราคาถูก ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลที่เป็นแหล่งดึงดูดประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยให้เข้ามาขอสัมปทานอุตสาหกรรมประมงจากทางการพม่า ทำให้พม่าไม่สามารถปิดกั้นตัวเองออกจากความสัมพันธ์ทางการค้ากับนานาประเทศได้ อย่างไรก็ตามข้อได้เปรียบทางเศรษฐกิจต่างๆของพม่า มักถูกบดบังด้วยปัญหาทางการเมือง ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิทธิมนุษยชน และความอึมครึมของบรรยากาศการลงทุน ความไม่พร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ²⁰ รวมถึงกฎระเบียบการค้าของพม่าที่มีความไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงบ่อย และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นไม่สามารถตัดสินใจเองได้ ต้องสอบถามจากส่วนกลางส่งผลให้การดำเนินการมีความล่าช้า²¹ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่างๆเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการไหลเข้าของเงินลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้ระบบเศรษฐกิจพม่าพัฒนาไปได้ไม่เต็มศักยภาพที่มีอยู่ ทำให้ระบบการค้าระหว่างไทยและพม่าจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทั้งสองประเทศในอันที่จะสนับสนุนให้การการค้าดำเนินไปได้ด้วยดี²²

สำหรับการค้าระหว่างไทยกับพม่าซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน ประกอบด้วย 2 รูปแบบคือ การค้าชายแดน และการค้าปกติ ดังนี้ (รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ก)

1) การค้าชายแดนไทย - พม่า

การค้าชายแดนระหว่างไทยและพม่านั้น พม่าได้เปิดจุดผ่านแดนที่สำคัญกับไทย 3 จุดด้วยกัน คือ ด้านศุลกากรแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตรงกับด่านท่าซี้เหล็กของพม่า ด้านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตาก ตรงกับด่านเมียวดีของพม่าและด้านศุลกากรระนอง ตรงกับด่านเกาะสองของพม่า ซึ่งการค้าชายแดนระหว่างไทยกับพม่าเติบโตในอัตราที่สูงอย่างมากในรอบปีพ.ศ.2547 โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าชายแดนไทยไปพม่าในช่วง 8 เดือนแรก เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2546 เป็นมูลค่า 12,642 ล้านบาท

²⁰ สัมภาษณ์ นิยม ไวยรัชพานิช, รองประธานสภาธุรกิจ ACMECS (Thailand) และประธานคณะกรรมการการค้าชายแดน, 12 มกราคม พ.ศ. 2548.

²¹ สัมภาษณ์ สมกรณ์ ปรัชญาวุฒิวัฒน์, เลขาธิการคณะกรรมการการค้าชายแดน หอการค้าไทย, 12 มกราคม พ.ศ. 2548.

²² สัมภาษณ์ นิยม ไวยรัชพานิช.

บาท ของปีพ.ศ.2547 ทั้งนี้การส่งออกชายแดนไทยไปพม่าในช่วง 8 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2547 ขยายตัวในอัตราสูงต่อเนื่องจากปีพ.ศ. 2546 สาเหตุหนึ่งมาจากไทยและพม่ามีความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกัน ไม่มีความขัดแย้งรุนแรงจนถึงขั้นปิดชายแดนอย่างที่เคยเกิดขึ้นในช่วงก่อนหน้านี้ ทำให้ประชาชนชาวไทยและชาวพม่าติดต่อกับชายแดนได้เป็นปกติและคล่องตัว ส่งผลให้การส่งออกชายแดนไทยไปพม่ากระเตื้องขึ้นอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2546

โดยสินค้าไทยที่ส่งออกชายแดนไปพม่าและขยายตัวในอัตราสูงในช่วง 8 เดือนแรกของปีพ.ศ. 2547 ได้แก่ สินค้าประเภทอุตสาหกรรมเกษตร ยานพาหนะ-อุปกรณ์และส่วนประกอบ พลาสติกและผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า-อุปกรณ์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์โลหะ เป็นต้น

สำหรับด้านการนำเข้าสินค้าบริเวณชายแดนจากพม่ามายังไทยชะลอตัวลงเล็กน้อยอยู่ในระดับ 29,516 ล้านบาทในช่วง 8 เดือนแรกของปีพ.ศ. 2547 เมื่อเทียบกับมูลค่านำเข้า 30,007 ล้านบาทในช่วงเดียวกันของปีพ.ศ. 2546 โดยสินค้านำเข้าหลักที่ไทยนำเข้าผ่านชายแดนมาจากพม่า ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ของมูลค่านำเข้าชายแดนจากพม่าทั้งหมดของไทย โดยยอดนำเข้าก๊าซธรรมชาติมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 3,000-4,000 ล้านบาท/เดือน เนื่องจากไทยมีสัญญาซื้อก๊าซธรรมชาติจากแหล่งขุดเจาะในพม่าเพื่อนำมาใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้านับตั้งแต่กลางปีพ.ศ. 2544 ซึ่งบริษัทการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) จำกัด (มหาชน) ได้ซื้อก๊าซธรรมชาติจากพม่าในโครงการ Take or Pay คือ การชำระเงินก่อนที่จะได้รับสินค้า (จากแหล่งยาดานา และเยตากูน) ทำให้จากเดิมในอดีตที่ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าพม่าประมาณปีละ 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐมากโดยตลอด กลับมาเริ่มเสียดุลการค้ากับพม่าตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 เป็นต้นมา²³

ด้านดุลการค้าระหว่างไทยและพม่านั้น พบว่าไทยมียอดการค้าดุลการค้าชายแดนกับพม่าเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการนำเข้าก๊าซธรรมชาติผ่านทางชายแดนจากพม่าที่มีมูลค่าค่อนข้างสูงในแต่ละปี ส่งผลให้ไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้าชายแดนกับพม่านับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 เป็นต้นมา โดยในปีพ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นปีแรกที่ไทยเริ่มนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากพม่านั้น ยอดขาดดุลการค้าชายแดนระหว่างไทยกับพม่าอยู่ในระดับ 25,649.3 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม การส่งออกสินค้าชายแดนไทยไปพม่าที่ขยายตัวในอัตราสูงในช่วง 8 เดือนแรกของปีพ.ศ.2547 ส่งผลให้ยอดขาดดุลการค้า

²³ วัฒนพงศ์ ภูมิถาวร, "อนาคตของการค้าไทย-สหภาพพม่า", หน้า 9.

ชายแดนของไทยกับพม่าลดลง อยู่ในระดับ 16,874 ล้านบาท จากระดับ 22,371.8 ล้านบาทของปี พ.ศ.2546

2) การค้าปกติไทย - พม่า

นอกจากสถานการณ์การค้าชายแดนแล้ว พบว่าด้านการค้าทั่วไประหว่างไทยกับพม่า ก็มักได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพม่าเช่นเดียวกับการค้าชายแดน กล่าวคือหากพม่ามีการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือเกิดเหตุการณ์กระทบกระทั่งใดๆในพม่า ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อการค้าทั่วไประหว่างไทยกับพม่าในระยะยาว ทั้งนี้ ทางกรมไทยจำเป็นต้องติดตามสถานการณ์ภายในประเทศพม่าอย่างใกล้ชิด เพื่อปรับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางการค้ากับพม่า ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีแนวโน้มขยายตัวด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงนี้

ในด้านการส่งออกสินค้าไทยไปพม่าในรูปแบบการค้าทั่วไปในช่วง 8 เดือนแรกของปี พ.ศ.2547 ขยายตัวต่อเนื่องจากพ.ศ. 2546 โดยมีอัตราเพิ่มมูลค่า 47,921.2 ล้านบาท เทียบกับมูลค่าส่งออก 16,509.3 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2546 นับว่าการส่งออกสินค้าไทยไปพม่าฟื้นตัวรวดเร็วในช่วง 2 ปีนี้ หลังจากที่ยอดส่งออกสินค้าไทยไปพม่าซบเซาลงในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2544-2545 ทำให้พบว่าการส่งออกสินค้าทั่วไปของไทยไปพม่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หากสถานการณ์การค้าทั่วไประหว่างไทยกับพม่า ไม่ผันผวนมากนัก

สำหรับสินค้าที่ไทยส่งออกไปยังพม่า จะเป็นสินค้าอุปโภค-บริโภคที่จำเป็นและของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ไขมันและน้ำมันจากพืชและสัตว์ เครื่องดื่ม นมและผลิตภัณฑ์นม ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ เกษภัณฑ์ รองเท้าและชิ้นส่วน เครื่องสำอางและสบู่อ รวมทั้งสินค้าเคมีภัณฑ์ เม็ดพลาสติก ผลิตภัณฑ์ยาง หม้อเบตเตอร์และส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ ปูนซีเมนต์ รถจักรยานยนต์ รถยนต์-อุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องรับวิทยุ-โทรทัศน์ เป็นต้น แต่ในส่วนของการห้ามนำเข้าสินค้าจากไทย 15 รายการนั้น (รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ข) โดยพม่าได้อ้างเหตุผลความจำเป็นด้านเศรษฐกิจและปัญหาการขาดดุลการค้าเพื่อสงวนเงินตราต่างประเทศและปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่นำเข้าจากไทย ทั้งนี้พม่าได้ชี้แจงว่าเป็นเพียงมาตรการชั่วคราว สำหรับฝังซุสและเครื่องดื่ม

ซูกำลัง ทางกระทรวงสาธารณสุขพบว่ามีการที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพซึ่งอาจเป็นอันตรายถึงขั้นเสียชีวิตได้ ทางรัฐบาลพม่าจึงสั่งห้ามนำเข้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าว²⁴

ด้านการนำเข้าสินค้าจากพม่ามายังไทย พบว่าไทยนำเข้าสินค้าจากพม่าในรูปแบบการค้าปกติเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 8 เดือนแรกของปีพ.ศ.2547 โดยมีอัตราการนำเข้า 31,411.9 ล้านบาท ซึ่งสินค้าสำคัญที่ไทยนำเข้าจากพม่าเพิ่มขึ้นในอัตราสูงในปีนี้ได้แก่ สินแร่โลหะ แร่ดิบ เหล็ก-เหล็กกล้า เครื่องเพชรพลอย-อัญมณี-เงินแท่ง-ทองคำ ผัก-ผลไม้และของปรุงแต่งที่ทำจากผัก-ผลไม้ เมล็ดน้ำมันพืช ปลาหมึกสดแช่เย็น ปลาป่นและสัตว์อื่นๆป่น เสื้อผ้า-รองเท้าและผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด แก้วและผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น ดังนั้นหากเกิดเหตุการณ์ผันผวนทางการเมืองในพม่าย่อมจะต้องส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างสองประเทศอย่างแน่นอน โดยจะส่งผลเสียเป็นลูกโซ่ต่อธุรกิจไทยที่พึ่งพาวัตถุดิบจากพม่าเป็นหลัก โดยเฉพาะกิจการทำเครื่องประดับพลอยและอัญมณี ไทยจึงควรมีความจำเป็นต้องแสวงหาแหล่งนำเข้าสินค้าและวัตถุดิบดังกล่าวจากที่อื่นๆ เพื่อประกันความเสี่ยงอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ไม่แน่นอนภายในพม่าด้วย

ด้านดุลการค้าทั่วไประหว่างไทยและพม่า นั้น พบว่าไทยขาดดุลการค้ากับพม่าเรื่อยมา เนื่องจากการนำเข้าสินค้าทั่วไปจากพม่าเพิ่มขึ้นอย่างมาก ส่งผลให้ยอดขาดดุลการค้าของไทยกับพม่าสูงขึ้นตามไปด้วย โดยมียอดขาดดุล 14,902.6 ล้านบาท ในช่วง 8 เดือนแรกของปีพ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับยอดขาดดุล 8,874.4 ล้านบาท ช่วงเดียวกันของปีพ.ศ. 2546 ทั้งนี้ไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้ากับพม่ามาโดยตลอด เนื่องจากไทยพึ่งพาสินค้าประเภททรัพยากรธรรมชาติจากพม่า โดยเฉพาะไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์ไม้ สินแร่โลหะ ถ่านหิน เพชร-พลอย-อัญมณี และสัตว์น้ำ

3) ด้านการลงทุนของไทยในพม่า

สถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศพม่าที่ยังคงมีความผันผวนและเป็นประเด็นที่ต่างประเทศให้ความสนใจ แต่คงไม่ใช่เหตุการณ์ที่สร้างความตื่นตระหนกหรือวิตกกังวลจนเกินไป เนื่องจากพม่าจัดเป็นประเทศกลุ่มเสี่ยงที่นักลงทุนต่างชาติทั่วไปรู้จักกันดี รวมถึงนักธุรกิจและนักลงทุนของไทยด้วย ซึ่งต่างตระหนักดีว่าพม่ายังคงมีจุดอ่อนด้านเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ

²⁴ สัมภาษณ์ สมยศ แจ่มสว่าง, รองสารวัตรด่านตรวจคนเข้าเมือง แม่สาย, 2 มกราคม พ.ศ. 2548. และ วัฒนพงศ์ ภูมิถาวร, "อนาคตของการค้าไทย-สหภาพพม่า", หน้า 38.

โดยเฉพาะระบบการรวมศูนย์อำนาจที่รัฐบาลทหาร²⁵ เนื่องจากในสภาพความเป็นจริงและธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าของพม่า นั้น การตัดสินใจกระทำกรใด ๆ รวมทั้งด้านการค้าจะมาจาก พล.อ.อาวุโส ตาน ฉ่วย ดังจะเห็นว่า การดำเนินการใดๆ ของรัฐบาลพม่าจะต้องรายงานให้ พล.อ.อาวุโส ตาน ฉ่วย รับทราบเสมอ ด้วยเหตุนี้ การค้าของพม่าจึงมีการเมืองซึ่งเป็นระบบทหารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยมาก รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในท้องถิ่นของพม่ายังมีอำนาจการตัดสินใจในวงจำกัดมาก และทหารจะเข้ามามีบทบาททุกอย่าง ทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความล่าช้า

สำหรับนักธุรกิจไทยได้เคยให้ความสนใจในการเข้าไปลงทุนในพม่าอย่างคึกคักในช่วงปีพ.ศ. 2534-2540 เนื่องจากไทยกำลังอยู่ในช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟู ประกอบกับพม่าได้ประกาศเปิดประเทศต้อนรับการลงทุนจากต่างชาติ ทำให้นักลงทุนไทยออกไปลงทุนในพม่าเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อเกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจของไทยในปีพ.ศ. 2540 การลงทุนของไทยในพม่าจึงลดลง ประกอบกับรัฐบาลทหารพม่าได้กักตุนาง ออง ซาน ซูจี ผู้นำฝ่ายค้านของพม่าอีกครั้งในช่วงปีพ.ศ. 2543-2545 และกลางปีพ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน ทำให้บรรยากาศการลงทุนจากไทยในพม่าลดลง

ถึงแม้ว่าบรรยากาศทางการเมืองของพม่า จะส่งผลกระทบต่อการลงทุนของนักธุรกิจไทย แต่ลงทุนของนักธุรกิจไทยในพม่าก็อยู่ในอันดับที่ 3 รองจากสิงคโปร์และอังกฤษ ทั้งนี้สาเหตุมาจากความสัมพันธ์อันดีระหว่างทางการไทย-พม่าในยุครัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ทำให้นักธุรกิจมีความเชื่อมั่นต่อการเข้าไปลงทุนในพม่ามากขึ้นกว่าเดิม และมีแนวโน้มว่าการเข้าไปลงทุนในพม่าจะมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ต้องอยู่ในเงื่อนไขที่รัฐบาลไทยจะเป็นฝ่ายนำหน้า และประสานงานกับผู้นำรัฐบาลพม่าเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นใจในการลงทุนเพิ่มมากขึ้นด้วย²⁶ ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาความไม่มั่นใจในเสถียรภาพทางความมั่นคงและการเมืองในพม่า นอกจากนี้ถึงที่ไทยได้ให้ความช่วยเหลือพม่าในรูปแบบเงินกู้ผ่านธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของไทยเป็นวงเงินประมาณ 6,000 ล้านบาท เพื่อใช้ในโครงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของพม่า และให้เอกชนบางส่วนกู้เงินไปลงทุนผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคจำเป็น เพื่อป้อนตลาดในพม่า ความช่วยเหลือดังกล่าวนับเป็นการเข้าไปลงทุนในพม่าที่เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่ทั้งไทยและพม่าต้องการให้ประชาชนชาวพม่ามีความ

²⁵ สัมภาษณ์ บุญธรรม ทิพย์ประสงค์, รองประธานหอการค้าฝ่ายชายแดน และเลขานุการสมาคมวัฒนธรรมเศรษฐกิจไทย-พม่า, 25 ธันวาคม พ.ศ. 2548

²⁶ สัมภาษณ์ นิยม ไวยรัชพานิช.

เป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสร้างความไว้วางใจระหว่างสองประเทศ รวมถึงความร่วมมือในโครงการต่างๆ จำนวนมากที่เกิดขึ้นนี้ล้วนจะช่วยให้พม่ามีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น และเมื่อพม่ามีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมดีขึ้น ย่อมจะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในพม่า รวมทั้งเป็นผลดีกับไทยด้วย และจากแนวความคิดเช่นนี้ รัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงได้เดินทางไปสร้างความสัมพันธ์โดยวิธีการทูตที่ก้าวไปข้างหน้า ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ จนกระทั่งความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ

4.2.3 ด้านการประมง²⁷

สินค้าประมงเป็นรายได้หลักของประเทศจากทะเลอันดามัน โดยเฉพาะในเขตน่านน้ำพม่ายังเป็นแหล่งทรัพยากรสมบูรณ์ และเป็นแหล่งรายได้สำคัญของพม่าอีกแหล่งหนึ่ง โดยเฉพาะการทำ การค้าสินค้าประมงกับไทย ณ จังหวัดระนอง ซึ่งแต่ละปีจะมีมูลค่าการค้าสูงและยังมีธุรกิจต่อเนื่อง คือ จับ – ห้างเย็น – โรงน้ำแข็ง – โรงงานปลาป่น ดังนั้น การค้าสินค้าประมงจึงมีส่วนสำคัญในการเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างไทย-พม่าด้วย อย่างไรก็ตาม การทำประมงในน่านน้ำพม่าเกิดปัญหาขึ้นเป็นระยะๆ ภายใต้สถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากการทำประมงของกอง กุมภภาพันธุ์

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 พม่าได้ให้สิทธิทำการประมง (fishing rights) แก่บริษัทประมงไทย 1 บริษัท ได้แก่ บริษัท สยาม โจนาทาน จำกัด ซึ่งผ่านการคัดเลือกและผ่านการพิจารณาจากมติ คณะรัฐมนตรีของพม่า โดยได้สัมปทานทำประมงสำหรับเรือประมงอวนลากจำนวน 450 ลำและเรือ อวนล้อม 50 ลำ รวมเป็นเรือ 500 ลำ โดยอนุญาตให้ทำการประมงในบริเวณนอกทะเลอาณาเขตและ เขตเศรษฐกิจจำเพาะของพม่า ตามที่กำหนดแบ่งเป็น 3 เขต ได้แก่ อีระวดี ยะไข่ และตะนาวศรี อัตรา สัมปทานอยู่ระหว่าง 8,000-12,000 เหรียญสหรัฐ ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของเรือและกำหนดระยะเวลา อนุญาต 5 ปี โดยในปีแรกเป็นปีทดลองดำเนินการ ทั้งนี้ผู้ได้รับสัมปทานจะต้องดำเนินการภายใต้การ ควบคุมดูแลของกรมประมงไทยและกรมประมงพม่า โดยบริษัทสยาม โจนาทานฯ จะต้องแจ้งรายชื่อ เรือประมงที่เข้าร่วมโครงการพร้อมแนบเอกสารของเรือให้กรมประมงเพื่อออกหนังสือรับรอง สำหรับ นำไปแสดงต่อกรมประมงพม่า ซึ่งในขณะนี้ (พ.ศ.2547) มีเรือประมงจำนวนมากกว่า 50 ลำเข้าร่วม

²⁷ วัฒนพงศ์ ภูมิถาวร, "อนาคตของการค้าไทย-สหภาพพม่า," หน้า 35.

โครงการ และทยอยเดินทางเข้าไปทำการประมงในน่านน้ำพม่าแล้วประมาณ 35 ลำ ทั้งนี้ เรือแต่ละลำ จะเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 1,200,000 บาท

4.2.4 ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

รัฐบาลไทยได้เริ่มให้ความร่วมมือทางวิชาการแก่พม่ามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 และได้จัดลำดับพม่าไว้ในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในลำดับความสำคัญที่ 1 ซึ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก ในสาขาเฉพาะด้านตามคำขอของรัฐบาลพม่า และต่อมาได้มีการขยาย กิจกรรมการดำเนินงานออกไป ให้ความหลากหลายมากขึ้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ตันมา มีการประชุมความร่วมมือทางวิชาการ ประจำปีระหว่างไทยกับพม่า ทำให้ความร่วมมือทางวิชาการสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ความร่วมมือทางวิชาการภายใต้กรอบทวิภาคีที่ประเทศไทยให้แก่พม่าที่ผ่านมา ประกอบด้วย การให้ทุนศึกษา ทุนฝึกอบรม/ดูงาน การจัดส่งวัสดุอุปกรณ์ และการจัดส่งผู้เชี่ยวชาญ ไปให้คำปรึกษา แนะนำในด้านต่างๆ ใน 3 สาขาหลัก ภายใต้โครงการความร่วมมือซึ่งไทยมี ศักยภาพ ได้แก่ การเกษตร การศึกษา และสาธารณสุข รวมทั้งสาขาอื่นๆ ที่ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน

นอกเหนือจากความร่วมมือภายใต้กรอบทวิภาคี รัฐบาลไทยยังได้ให้ทุนศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรนานาชาติ (Thai International Postgraduate Program-TIPP) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดีของประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ คือ ลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่า มาศึกษาหลักสูตรนานาชาติ ณ สถาบันการศึกษาไทย โดยมีผู้รับทุนจากพม่ามาศึกษาหลักสูตรดังกล่าว ปีละประมาณ 2-3 คน และการให้ทุนฝึกอบรมระยะสั้นภายใต้โครงการฝึกอบรมนานาชาติประจำปี (Annual International Training Courses Program-AITC) ซึ่งเป็นการให้ทุนฝึกอบรมระยะสั้นแก่ประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ รวมทั้งพม่าในสาขาต่างๆ ประมาณปีละ 10-12 ทุน โดยทุนดังกล่าวเป็นทุนลักษณะแข่งขันและการคัดเลือกผู้เข้ารับทุนจะพิจารณาจากผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งนี้มีผู้รับทุนพม่าเข้ารับการฝึกอบรมเฉลี่ยปีละประมาณ 10-30 คน

นอกจากนั้น รัฐบาลไทยยังได้ร่วมมือกับแหล่งผู้ให้ทุนต่างๆ เช่น องค์การอนามัยโลกองค์การแรงงานระหว่างประเทศ หน่วยงานในเครือสหประชาชาติ ในการจัดรายการศึกษาฝึกอบรม/ดูงานใน

ประเทศไทย ให้แก่ผู้รับทุนของพม่าภายใต้กรอบความร่วมมือแบบไตรภาคี และโครงการฝึกอบรมประเทศที่สาม (Third Country Training Program-TCTP) อีกจำนวนหนึ่ง ปีละประมาณ 10 คน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยยังได้เริ่มให้การสนับสนุนโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำหรับครูประถมศึกษาจากพม่า ในการจัดประชุมปฏิบัติการเรื่องการเกษตรและโภชนาการสำหรับเด็กวัยเรียนในประเทศไทย และการส่งคณะเจ้าหน้าที่ไทยไปติดตามผลการประชุมปฏิบัติการในพม่าสำหรับปี พ.ศ. 2546 มีกิจกรรมภายใต้โครงการพระราชดำริจำนวน 2 กิจกรรม คือ โครงการจัดประชุมสัมมนาเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กทุกกลุ่มสำหรับครูจากพม่าจำนวน 20 คนใน ประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครูพม่าและไทยในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มต่างๆ อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และกิจกรรมการติดตามผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ โรงเรียนในพม่าด้วย

ทั้งนี้การให้ความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการต่างๆนี้ เป็นไปตามแนวคิดหลักของรัฐบาลไทย ว่าต้องการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนพม่าในการรับการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาตามกระบวนการประชาธิปไตย เพราะการที่พม่าจะหันไปปกครองประชาธิปไตยอย่างทันสมัย ย่อมต้องมีความขัดแย้งในพม่าเกิดขึ้นอย่างแน่นอน²⁸

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 เป็นต้นมาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าอยู่ในเกณฑ์ดี ความร่วมมือต่างๆ มีการดำเนินการอย่างคึกคัก รัฐบาลพม่าได้ตอบสนองต่อฝ่ายไทยด้วยดีในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม นอกจากนี้พม่ายังมีความร่วมมือที่ใกล้ชิดกับไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ โดยเฉพาะกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า และไทย (Economic Cooperation Strategy among Lao PDR, Myanmar and Thailand: ECS หรือ Ayeyawady – Chao Phraya – Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือที่เสนอโดยไทย และริเริ่มในสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

²⁸ สัมภาษณ์ นิยม ไวยรัชพานิช.

4.3 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี – เจ้าพระยา – แม่น้ำโขง (ACMECS)

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี – เจ้าพระยา – แม่น้ำโขง (ACMECS : Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy) หรือชื่อเดิม ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า และไทย (ECS : Economic Cooperation Strategy among Cambodia, Lao PDR, Myanmar and Thailand) เป็นกรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคที่จัดตั้งขึ้นในสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยมีแนวคิดพื้นฐานการก่อตั้งกรอบความร่วมมือนี้ มาจากเห็นว่าไทยมีระดับการพัฒนาสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านมาก โดยหากรวมผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของไทย กัมพูชา ลาว และพม่าเข้าด้วยกัน สัดส่วนของไทยจะเป็นร้อยละ 91 ส่วนอีกสามประเทศรวมกันเป็นร้อยละ 9 เท่านั้น ซึ่งในอนาคตถ้าหากไทยยังคงเติบโตเช่นนี้ในอีก 5 ปี สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของไทยอาจเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 95²⁹ และถึงแม้ว่าประเทศเพื่อนบ้านทั้งสามจะสามารถยกระดับความสามารถทางเศรษฐกิจและลดช่องว่างการพัฒนาได้ถึงระดับหนึ่ง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับไทยแล้ว ยังคงแตกต่างกันมาก ซึ่งหากการเติบโตยังเป็นในลักษณะเช่นนี้ต่อไป จะไม่ส่งผลดีต่อไทย อันจะนำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมตามแนวชายแดนและข้ามแดน และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของไทย เนื่องจากหากกำลังซื้อของประเทศเพื่อนบ้านต่ำ ไทยเองก็จะไม่สามารถขยายสินค้าได้ ทำให้ปัญหาสืบเนื่องจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

ด้วยเหตุนี้ไทยจึงเห็นความสำคัญของความร่วมมือและการลงทุนเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ในประเทศเพื่อนบ้านทั้งสาม เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตมากขึ้นตามแนวชายแดน ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายภาคอุตสาหกรรม การเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ สร้างโอกาสการจ้างงานเพื่อลดความแตกต่างของรายได้ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งและความหลากหลายของสี่ประเทศได้แก่ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างสมดุล โดยไทยมุ่งเข้าไปให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านทั้งสามประเทศของไทย นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถการผลิตตามแนวชายแดน และพื้นที่เชื่อมโยง ในลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (complementary) รวมถึงการย้ายฐานการผลิตบางประเภท จากไทยไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก

²⁹ “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี – เจ้าพระยา – แม่น้ำโขง” [online].กระทรวงการต่างประเทศ. แหล่งที่มา : www.mfa.go.th/web/1658.php [2547,26 มกราคม]

อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบของประเทศเพื่อนบ้านและธุรกิจเกษตรเพื่อผลิตวัตถุดิบส่งไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างงานและลดช่องว่างของรายได้ประชาชนอย่างยั่งยืน ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะพื้นที่ตอนใน และเมืองหลักของประเทศเพื่อนบ้าน³⁰

ดังนั้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2546 นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรได้เข้าร่วมการประชุมระดับผู้นำ³¹ ว่าด้วยยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า และไทย (Summit Meeting on the Economic Cooperation Strategy between Cambodia, Lao PDR, Myanmar and Thailand) ที่เมืองพุกาม สหภาพพม่า โดยในที่ประชุมระดับผู้นำของทั้งสี่ประเทศ ได้แก่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีไทย, พล.อ.ชิน ชันต์ นายกรัฐมนตรีพม่า, นายบุนยัง วอละจิต นายกรัฐมนตรีลาว, และ สมเด็จพระนเรน นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ได้ให้ความเห็นชอบกับปฏิญญาพุกาม (Bagan Declaration) ว่าด้วยยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว พม่าและไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักของ AMCECS คือ³²

1. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันและก่อให้เกิดการเจริญเติบโตมากขึ้นตามแนวชายแดน
2. เพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ
3. เพื่อเป็นการสร้างโอกาสในการสร้างงานและลดความแตกต่างของรายได้ใน 4 ประเทศ
4. เพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่งคั่งร่วมกัน

ทั้งนี้กิจกรรมของยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ นี้จะมีลักษณะสอดคล้องและส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับทวิภาคีและภูมิภาคที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

³⁰ “การจัดระบบเศรษฐกิจตามแนวชายแดน (economic cooperation strategy)”, กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

³¹ การประชุมระดับผู้นำจากทั้ง 4 ประเทศนั้น ประกอบด้วย ผู้แทนจาก กัมพูชา ลาว พม่า และไทย ได้มีการร่วมประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและระดับรัฐมนตรีที่กรุงย่างกุ้งในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2546 ซึ่งที่ประชุมทั้งสองระดับได้ข้อสรุปเกี่ยวกับปฏิญญาพุกามและแผนปฏิบัติการตามแนวยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างสี่ประเทศเสนอต่อที่ประชุมระดับผู้นำในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2546

³² “สาระแห่ง “ปฏิญญาพุกาม” ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 4 ประเทศ” [online]. แหล่งที่มา : <http://www.thaigov.go.th/news/speech/thaksin/sp12nov46.htm>. [15 กันยายน พ.ศ.2547].

มากยิ่งขึ้น และยึดมั่นในหลักการแบ่งผลประโยชน์อย่างสมคร์ใจและทัดเทียมกันระหว่างประเทศสมาชิก โดยยึดหลักฉันทามติระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

โดยใน ACMECS จะมีโครงการการร่วม 46 โครงการ โครงการทวิภาคี 24 โครงการ และครอบคลุมกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจใน 5 สาขา ได้แก่³³

1. การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน (trade and investment facilitation)
 - เพื่อใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศที่เกี่ยวข้อง
 - เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับการไหลเวียนของสินค้าและการลงทุนเพื่อให้เกิดการจ้างงาน
 - เพื่อสร้างรายได้และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม
2. ความร่วมมือทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม (agricultural and industrial cooperation)
 - เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมโดยสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จัดสรรการผลิต การตลาด และการจัดซื้อร่วมกัน การวิจัยและพัฒนา และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน
3. การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมในภูมิภาค (transport linkages)
 - พัฒนาและใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
 - อำนวยความสะดวกสำหรับการค้า การลงทุน เกษตรกรรม การผลิตทางอุตสาหกรรมและท่องเที่ยว
4. ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว (tourism cooperation)
 - ส่งเสริมยุทธศาสตร์ร่วมสำหรับความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
 - อำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวในทั้งสี่ประเทศและจากภูมิภาคอื่นๆ
5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development)
 - ส่งเสริมการเสริมสร้างขีดความสามารถของคนและสถาบัน

³³ "สาระแห่ง "ปฏิญญาพุกาม" ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 4 ประเทศ" [online].

- ริเริ่มมาตรการเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับภูมิภาค

ความร่วมมือทั้ง 5 สาขาที่ตั้งอยู่บนหลักการที่เน้นการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การสร้างงาน มีกิจกรรมที่เห็นผลเร็ว มุ่งผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน

4.3.1 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

เมื่อ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ในที่ประชุมผู้นำ ACMECS ยังได้มีมติให้จัดการประชุมระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโส โดยที่ประชุมตกลงให้มีการประชุมผู้นำกันทุก 2 ปี และให้รัฐมนตรีต่างประเทศร่วมประชุมกันทุกปี เพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการตามที่ได้ตกลงร่วมกัน โดยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2546 มีการประชุมระหว่างประเทศสมาชิกแล้ว ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่	กิจกรรม
15 กรกฎาคม พ.ศ. 2546	การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (SOM) เวียงจันทน์ ประเทศลาว
31 กรกฎาคม พ.ศ. 2546	การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสอย่างไม่เป็นทางการ (informal SOM) ที่กรุงเทพฯ
1 สิงหาคม พ.ศ. 2546	การประชุมระดับรัฐมนตรี (รัฐมนตรีต่างประเทศ) (MM) ที่กรุงเทพฯ
27 สิงหาคม พ.ศ. 2546	การประชุมคณะทำงานยกร่าง Plan of Action และโครงการที่เมืองเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา
30 กันยายน – 1 ตุลาคม พ.ศ.2546	การประชุมคณะทำงานยกร่างโครงการร่วมและโครงการทวิภาคีใน Plan of Action ที่กรุงเทพฯ
27 ตุลาคม พ.ศ. 2546	การประชุมระดับรัฐมนตรี (รัฐมนตรีเศรษฐกิจการค้า) ที่กรุงเทพฯ
10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546	การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (SOM) ที่กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า
10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546	การประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศ (MM) ที่กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า
12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546	การประชุมผู้นำ ACMECS ที่เมืองพุกาม ประเทศพม่า
10 พฤษภาคม พ.ศ. 2547	เวียดนามเข้าเป็นสมาชิก ACMECS
3 – 4 มิถุนายน พ.ศ. 2547	การประชุมเชิงปฏิบัติการ ACMECS Workshop on Enhancing the Competitiveness of the Planning Agencies in Cambodia, Lao PDR, Myanmar and Thailand โดยมีเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ / วางแผน จากกัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม และไทย ที่จังหวัดชลบุรี
18-19 สิงหาคม พ.ศ. 2547	การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสที่กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า

4.3.2 บทบาทการให้ความช่วยเหลือของไทยต่อกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ ACMECS

ในส่วนของประเทศไทยวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ไทยได้มีมติคณะมนตรีในการพิจารณาผลการประชุมระดับผู้นำว่าด้วยยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจตามที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเสนอ และมีมติเห็นชอบในปฏิญญาพุกาม (รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก

ค.) ซึ่งระบุความร่วมมือทั้ง 5 สาขา และรับทราบข้อตกลงที่ให้มีการจัดประชุมระดับผู้นำทุก 2 ปี และระดับรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศและเจ้าหน้าที่อาวุโส ในปีพ.ศ. 2547 ซึ่งไทยจะเป็นเจ้าภาพการประชุมระดับผู้นำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและเจ้าหน้าที่อาวุโสในปีพ.ศ. 2548 และไทยได้เสนอแนวนโยบายของไทยต่อยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเจริญ มั่งคั่งทางเศรษฐกิจร่วมกันในทั้งสี่ประเทศ โดยแผนปฏิบัติการจะเน้นไปที่ประโยชน์ของประชาชนในประเทศสมาชิกทั้งสิ้น เป็นหลัก โดยการให้ความช่วยเหลือของไทยนั้นจะตอบรับและสอดคล้องกับความร่วมมือทั้ง 5 สาขาที่ได้กำหนดไว้ ได้แก่³⁴

1) การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน ไทยได้ประกาศให้ความช่วยเหลือฝ่ายเดียวเพิ่มเติม เช่น การให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร สินเชื่อเพื่อการส่งออก การฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งออก การเชิญเข้าร่วมงานแสดงสินค้าส่งออกทุกเดือน การจัดตั้ง one stop service การจัดระเบียบพิธีการศุลกากร ณ จุดตรวจชายแดน เป็นต้น

2) ความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม ไทยได้เน้นความพร้อมของภาคเอกชนในการส่งเสริมความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน โครงสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จัดสรรการผลิต การตลาดและการจัดซื้อร่วมกัน การวิจัยและพัฒนาและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ซึ่งไทยพร้อมรับซื้อสินค้า 8 รายการ ได้แก่ ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กล้วย กล้วยไม้ กล้วยไม้พันธุ์ กล้วยไม้พันธุ์ และยูคาลิปตัส โดยไม่เก็บอากรขาเข้า

3) การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม ไทยจะให้ความช่วยเหลือเป็นเงินให้เปล่าและเงินกู้เงื่อนไขผ่อนปรนแก่พม่า ลาว และกัมพูชา เพื่อพัฒนาเส้นทางคมนาคมและใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้า การลงทุน เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว

³⁴ สถานการณ์การค้าชายแดนไทย-เพื่อนบ้าน พศ. 2546, [online], วิเคราะห์ข่าวเศรษฐกิจในประเทศไทย, แหล่งที่มา : www.the-thainews.com/old/analyzed/demestic/2546/1146/deconomic.htm. [7 มกราคม พ.ศ.2547].

4) การท่องเที่ยว ไทยได้เน้นโครงการสี่ประเทศ หนึ่งจุดหมาย (four countries one destination) โดยจะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังไทย เดินทางต่อไปยังประเทศสมาชิกอีก 3 ประเทศโดยใช้รูปแบบการตรวจลงตราหนังสือเดินทาง ในลักษณะเดียวกับ Schengen visa ที่นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้ทั้งสี่ประเทศ โดยให้กระทรวงการต่างประเทศแต่ละประเทศร่วมกันศึกษาและนำไปปฏิบัติ

5) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไทยเสนอให้ทุนการศึกษา 100 ทุน แก่ลาว พม่า และ กัมพูชา นอกเหนือจากทุนที่มอบให้ในกรอบทวิภาคี

4.3.3 แผนการดำเนินงานระหว่างไทย-พม่า

ภายใต้กรอบ ACMECS ระหว่างไทยและพม่า ได้จัดให้มีแผนการพัฒนาคือความร่วมมือระหว่างสองประเทศจากแผนปฏิบัติการ ACMECS โดยแบ่งได้เป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะเร่งด่วน :

ให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจและลงทุนธุรกิจร่วมกันตามแนวชายแดน ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เช่น มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน เขตการผลิตร่วม โดยการกำหนดพื้นที่ที่มีศักยภาพร่วมกันในลักษณะ " sister city" รวมถึงการเจรจาในระดับรัฐบาลเพื่อผ่อนปรนกฎระเบียบการผ่านแดนของคนและสินค้า รวมถึงให้การคุ้มครองการลงทุน

1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน (sister cities)

แม่สาย – ท่าช้างเหล็ก

กาญจนบุรี – ทวาย

แม่สอด – เมียวดี

เจดีย์สามองค์ – พญาทองซู

ระนอง – เกาะสอง

บางสะพาน – บักเปียน

2) การจัดระเบียบชายแดน

เร่งให้เกิดการเจรจากับพม่าในการผ่อนคลายนโยบายการผ่านแดนของสินค้าและผู้โดยสารให้เป็นที่ยอมรับระหว่างกัน รวมถึงเร่งรัดให้มีการจัดระเบียบชายแดนร่วมกัน เพื่อลดปัญหาตามแนวชายแดนที่อาจจะเกิดขึ้น โดยเฉพาะด้านความมั่นคง

3) การคุ้มครองการลงทุน

เร่งเจรจากับพม่าในการให้การคุ้มครองการลงทุนกับนักลงทุนต่างประเทศเพื่อสร้างความมั่นใจให้การนักลงทุนที่จะเข้าไปลงทุนในพม่า

4) การท่องเที่ยว

เร่งเจรจากับพม่าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน โดยในระยะแรกไทยอาจให้ความช่วยเหลือทางด้านการตลาด

5) การให้สิ่งจูงใจนักลงทุน

เร่งเจรจากับพม่าในการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนร่วมกัน โดยให้สิ่งจูงใจแก่ผู้ประกอบการ เช่น การยกเว้นภาษี สิทธิพิเศษทางภาษี ที่พิเศษกว่าที่อื่นๆ การอำนวยความสะดวกในการผ่านแดน และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

ระยะยาว :

สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเมืองหลัก และพื้นที่ตอนในให้เร็วขึ้น โดยมีการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการที่สนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้พม่ามีการพัฒนาที่เร็วขึ้น เพื่อลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ

1) ด้านการเกษตร

ย้ายฐานการปลูกพืชที่ไทยมีการนำเข้าจากประเทศที่ 3 เช่น เมล็ดถั่ว โดยย้ายฐานการปลูกพืชที่พม่ามีศักยภาพ มาไว้ที่พม่า

2) ด้านอุตสาหกรรม

ให้ความช่วยเหลือพม่าในการพัฒนาอุตสาหกรรม SMEs โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานต่างๆ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์ทางการเกษตร โรงงานฝัก ผลไม้กระป๋อง แปรรูปไม้ และเฟอร์นิเจอร์

3) ด้านการท่องเที่ยว

ให้ความช่วยเหลือพม่าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของไทยได้ และการพัฒนาบุคลากรภาคบริการ

4) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ให้ความช่วยเหลือพม่าในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะโครงข่ายคมนาคมหลัก เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมถึงการใช้โครงสร้างพื้นฐานและบริการร่วมกัน ตามแนวชายแดน เช่น จังหวัดท่าชีเหล็กของพม่าที่ซื้อไฟฟ้าจากไทย

5) ด้านสังคม

ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการทั้งด้านสาธารณสุข และการศึกษา เพื่อให้พม่าสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ระดับหนึ่ง โดยเฉพาะสถานพยาบาลที่ชายแดนของพม่า

4.3.4 โครงการภายใต้ ACMECS ที่เป็นปัจจัยที่สนับสนุนการค้าไทย-พม่า

1) ระบบการค้าแบบหักบัญชี (account trade)

รัฐบาลนโยบายที่จะขยายมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับพม่า ด้วยการนำระบบการค้าแบบหักบัญชีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกทางการค้า (trade facilitation) เพื่อให้การค้าเกิดความคล่องตัว ลดข้อจำกัดของพม่าที่ขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการขยายการค้าระหว่างกัน

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (Export-Import Bank of Thailand : EXIM Bank) และธนาคาร Myanmar Investment Commercial Bank (MICB) ของพม่า ได้ลงนามความตกลงระบบการค้าแบบหักบัญชี เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ขณะนี้ได้เริ่มทำการค้าโดยผ่านระบบนี้แล้ว

สินค้าที่มีศักยภาพในการทำการค้าผ่านระบบการค้าแบบหักบัญชี มีดังนี้

- (1) สินค้าที่ฝ่ายไทยสนใจเสนอขาย ได้แก่ วัสดุก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์เหล็ก เครื่องจักรกลทางการเกษตร และเครื่องจักรโรงสีข้าว เป็นต้น

- (2) สินค้าที่พม่าสนใจจะขาย ได้แก่ ข้าวขาว 25% ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วดำ ข้าวโพด กากถั่วเหลือง พริก พริกแห้ง หัวหอม กระเทียม ไม้ และสินค้าประมง เป็นต้น
- (3) สินค้าที่ไทยสนใจจะซื้อ ได้แก่ สินค้าจำพวกไม้ อาหารทะเล อัญมณี กุ้งกุลาดำ กุ้งทะเล ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วดำ และข้าวโพด เป็นต้น
- (4) สินค้าที่พม่ามีความสนใจจะซื้อ ได้แก่ เครื่องสีข้าว สายพาน กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องหลังคา เครื่องจักรที่ใช้ในการก่อสร้าง น้ำมันปาล์มบริโภค เม็ดพลาสติก วัสดุก่อสร้าง สังกะสี เหล็กเส้น อุปกรณ์ประมง ยางรถยนต์ พลาสติกสำเร็จรูป อะไหล่เครื่องสีข้าว ผลิตภัณฑ์เหล็ก กรอบอลูมิเนียม และเครื่องจักรกลที่ใช้ในการเกษตร เป็นต้น
- (5) สินค้าที่สองฝ่ายสนใจซื้อขายกันในอนาคต ได้แก่ ไม้สัก

2) ความร่วมมือด้านการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ทำการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทย เข้าไปร่วมลงทุนกับฝ่ายพม่าผลิตสินค้าเกษตรในลักษณะการทำ contract farming เพื่อจูงใจเกษตรกรพม่าหันมาปลูกพืชทดแทนพืชเสพติด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาเสพติดและส่งเสริมการค้ากับพม่าอีกทางหนึ่ง

ปัจจุบันความร่วมมือทางด้านการเกษตรในรูปแบบการทำ contract farming มีศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าทางการค้าระหว่างไทย-พม่ามากที่สุด ทั้งที่สำเร็จผลแล้วและอยู่ในระหว่างดำเนินการ ที่แสดงให้เห็นว่ามีส่วนในการเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการค้าระหว่างไทยและพม่า ทำให้มูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศขยายตัวมากขึ้น ได้แก่

- (1) ภาคเอกชนไทยได้เข้าไปลงทุนปลูกข้าวโพด และละหุ่ง บริเวณชายแดนแม่สอด-เมียวดีในเขตพม่า ในลักษณะของการทำ contract farming แต่กำลังประสบปัญหาไม่สามารถนำผลผลิตออกมาได้ เนื่องจากผู้ส่งออกต้องไปจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออก ณ กรุงย่างกุ้ง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 3-6 เดือน จึงสามารถมาขอฟอร์ม AISP เพื่อลดภาษีนำเข้า ณ ด่านศุลกากรเมืองเมียวดี
- (2) มีการเจรจาทำ contract farming ปลูกสับปะรดและข้าวโพดหวาน ในพม่าพื้นที่ 10,000 เอเคอร์

(3) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีโครงการเร่งด่วนเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่พม่า ด้านความร่วมมือทางการเกษตรภายใต้ ACMECS ดังนี้

- โครงการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตการเกษตร
- โครงการศึกษาดูงานระบบ contract farming ในประเทศไทย
- โครงการฝึกอบรมการเกษตรแบบยั่งยืน
- โครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ โค-กระบือ
- โครงการสำรวจโอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
- การร่วมลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์และร่วมลงทุนด้านการเกษตรอื่นๆ โดยพม่าประสงค์ให้ไทยเข้าไปร่วมลงทุนเพาะปลูกเมล็ดพันธุ์พืชและแปรรูปสินค้าเกษตร ตลอดจนถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการผลิต และการผลิตพืชเพื่อการส่งออก

3) การจัดตั้งศูนย์ให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ (one stop service)

กระทรวงพาณิชย์ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกรมศุลกากรดำเนินการจัดตั้งศูนย์ให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว ที่ด่านชายแดน โดยภายหลังจากการดำเนินการแล้วพบว่าประสบผลเป็นที่น่าพอใจ และมีแนวโน้มจะขยายการดำเนินการเป็น single stop inspection คือหน่วยให้บริการแบบเบ็ดเสร็จทั้งสองประเทศ ณ จุดเดียว เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างกัน ซึ่งได้กำหนดให้จัดทำโครงการนำร่อง 2 จุด คือ แม่สอด-เมียวดี และแม่สาย-แม่ขี้เหล็ก ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการ

โดยการจัดตั้งศูนย์ให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ แม้ว่าจะไม่ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้การค้าขยายตัวโดยตรง แต่เป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อให้ขั้นตอนในการนำเข้าและส่งออกลดลง ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย จูงใจให้ผู้ประกอบการทำการค้ามากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสนับสนุนทางการค้าโดยมีผลทางอ้อมให้มูลค่าการค้าระหว่างกันขยายตัวเพิ่มขึ้น

4) การอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน (transit trade)

การอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนไปยังประเทศที่ 3 โดยเฉพาะจีน ซึ่งกรมการค้าต่างประเทศได้เข้าพบเจรจาหารือกับอธิบดีกรมศุลกากรของพม่า โดยขอให้พม่าอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้า ได้แก่ การเปิด-ปิดพินักตู้คอนเทนเนอร์ การตรวจสินค้าตามด่านตรวจ

ตามเส้นทาง (3 ด้าน) และพิธีการศุลกากรสำหรับสินค้าผ่านแดนจาก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย – ท่าซี้เหล็ก – เมืองเชียงตุง – เมืองลา – เมืองต้าล่อ และในอนาคตพม่าจะกำหนดให้ เมืองลาเป็นจุดผ่านแดน ซึ่งไทยจะสามารถใช้เป็นเส้นทางส่งสินค้าไปยังจีนได้ด้วย

ดังนั้นจากการที่ไทยและพม่าเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันยาวกว่า 2,400 กิโลเมตร ทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสองประเทศจึงอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว และเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่ทั้งสองประเทศได้มีกลไกและช่องทางการทูต เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้งในระดับบุคคลและระดับรัฐบาล จนสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยช่องทางนี้จะสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทั้งสองประเทศมีความร่วมมือกัน และเกิดความไว้วางใจกัน จึงนับได้ว่า 4 ปีที่ผ่านมาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าได้มีการพัฒนาดีขึ้นเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งแสดงให้เห็นกลไกดังกล่าวได้เริ่มต้นทำงานแล้ว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศได้รับการปรับปรุงโดยผ่านกระบวนการความร่วมมือต่างๆ ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น อันจะเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า ในลักษณะเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย